

Alarmantna vijest o gomilanju tisuća tona otpada na istarskom javnom deponiju Kaštijun iznova je proteklog tjedna pokazala kako Hrvatska još nije shvatila da je otpad vrijedna sirovina.

Naime, premaleni udio se tretira kao materija koja se daje reciklirati ili uporabiti kao npr. gorivo. Pritom još nije posve jasno zašto Hrvatska ne uspijeva izaći na kraj niti s minimumom zahtjeva koje je zacrtala u skladu s EU-strategijom. Kaštijun je dobar primjer za lošu praksu, ali nažalost nije jedini. Upravo novi regionalni centri za gospodarenje otpadom, poput tog odlagališta kod Pule, pokazatelj su da se proteklih godina krenulo s pogrešnim pretpostavkama. Marišćina kod Rijeke i Piškornica kod Koprivnice su također indikativni slučajevi. Tamo se dovozi miješani komunalni otpad iz kojeg se izdvajaju neke korisne tvari – plastika, staklo, metal, papir i slično – dok se veći dio obrađuje kako bi bio iskoristiv kao gorivo iz otpada, u međunarodnim relacijama znano pod kraticom refuse derived fuel ili solid recovered fuel.

No taj RDF se ubrzano gomila u centrima jer ga potencijalni korisnici ne smatraju kvalitetnim gorivom, iz više razloga. U vezi s Kaštijunom prvo je u medijima kazano da spalionice i cementare – koje imaju mogućnost, a i dozvolu za njegovo korištenje – sumnjaju na preveliki udio teških metala u dotičnom gorivu iz Istre. Oglasilo se zatim i predstavništvo obližnje cementare Holcim, kazavši da će uzimati RDF iz Kaštijuna onda kad bude sadržavao više kalorijske vrijednosti, te manje vlage i klorida, negoli ima sad. I umjesto da taj otpad postane unosna roba, dakle, pretvara se u skupi problem.

Stoga je Ministarstvo zaštite okoliša poručilo da se razmatra mogućnost prevoza lošeg RDF-a u inozemstvo, do prve spalionice koja bi ga djelotvorno uništila. Ali to više ne bi značilo planirani tretman, nego sanaciju štete po cijeni od barem 110 eura po toni. I dok na Kaštijunu raspolažu prostorom za još godinu dana gomilanja, vrijeme je da se iznađe bolje rješenje. Da se primarno odgovori na pitanje zbog čega se ne primijene iskustva zemalja koje stimuliraju razvrstavanje otpada u domaćinstvima i recikliraju maksimalne udjele korisnih tvari. Spalionice, kao nužno zlo, u Europi se zato koriste sve manje.

Samo nekoliko kilometara od atraktivne splitske Rive, omiljenog cilja brojnih turista, nalazi se ovaj deponij smeća, jedino legalno odlagalište otpada u Splitsko-Dalmatinskoj županiji. Svake godine u njemu završi oko 130 tisuća tona otpada – i tako već skoro 60 godina. Kako je u međuvremenu prepunjen, a alternative za njega još nema, morala je započeti njegova sanacija.

Ne treba daleko ići do pravog primjera, već Slovenija je jedan od europskih šampiona takvog pristupa. Stanko Uršić, poznati fizikalni kemičar i čest medijski komentator onečišćenja prirode, inače umirovljeni profesor Farmaceutsko-biokemijskog fakulteta u Zagrebu,

porijeklo hrvatskog problema smješta u prostor interesa komercijalnih subjekata u vezanom biznisu. "To su pojedini lobisti spalioničara, sakupljači otpada, ili graditelji energana na biomasu. Javnost pritom ne zna da je RDF prvenstveno jedna velika - prijevarena", rekao nam je Uršić, dodajući kako nitko odgovorno ne kontrolira sastav tog goriva.

"U prvoj od pet kategorija RDF-a možete imati 10 do 50 puta više žive, kadmija, talija", nastavlja on, "a malo tko ima i elementarnu predodžbu što to znači za okoliš i zdravlje ljudi. Pritom to nije jedina šteta prouzročena takvim pristupom". Jer, kako Uršić napominje, izlaženjem ususret otpadničarskim privatnicima, hrvatsko društvo gubi izuzetno visoke novčane iznose. Ta činjenica je manje apstraktna ukoliko znamo da, primjerice, tona rabljene PET-ambalaže vrijedi preko 400 eura. Naš sugovornik dodaje i da bi se drukčijim pristupom samo u Zagrebu osiguralo pokretanje oko 900 novih radnih mjesta.

Nekadašnja ministrica zaštite okoliša Mirela Holy posebno je obilježila "pokret otpora" moćnicima u navedenoj branši. Pamti se da je primala anonimne prijetnje kako će biti "reciklirana" ako bude inzistirala na tzv. cirkularnoj ekonomiji. "Nevolja s forsiranom mehaničko-biološkom obradom, MBO-om, u regionalnim centrima za otpad, je to što su tamo odvojene frakcije, npr. papir, često tako kontaminirane da su zapravo neupotrebjive. A do toga, koliko god netko idealizirao tu metodu, dolazi zato što je MBO u svojoj biti najobičnije izbjegavanje selektiranja otpada na mjestu nastanka", rekla je Holy za DW.

"Proces MBO košta po toni miješanog otpada između 40 i 80 eura", objašnjava bivša nadležna ministrica, "no izgleda da ćemo morati dodatno stimulirati cementare da preuzimaju RDF. Glavna teškoća je u nepripremljenosti na ta iskušenja, jer izostaje sustavni pristup. Zato sam nastojala pokrenuti model recovery-organizacija po uzoru na Zapad. U njima surađuju svi dionici, od prijevoznika i reciklažera, do lokalnih vlasti i civilnih udruga. Oni bi nadzirali burzu otpada s provjerenim porijeklom stvari, umjesto sadašnjeg lošeg modela koncesija za prikupljanje posebnih kategorija otpada".

Koncesije omogućuju "lov u mutnom", s netransparentnim odlučivanjem o njihovoj podjeli i provođenju obaveza. Mirela Holy smatra da je to tako zbog stavljanja državnog Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitosti u ulogu gospodara nad sekundarnim sirovinama: "Umjesto da ta ustanova bude samo financijski instrument za prikupljanje i distribuciju novca, kao što je praksa u svijetu". Naposljetku, ona zaključuje da mafije u biznisu s otpadom ima posvuda - to je barem poznato - ali da Hrvatska nikad neće riješiti probleme kao što su Kaštijun ili Mariščina ako im se sustavno ne stane na kraj.

Izvor: croenergo.eu